Interreg

Latvija – Lietuva

Bendrai finansuoja
EUROPOS SĄJUNGA

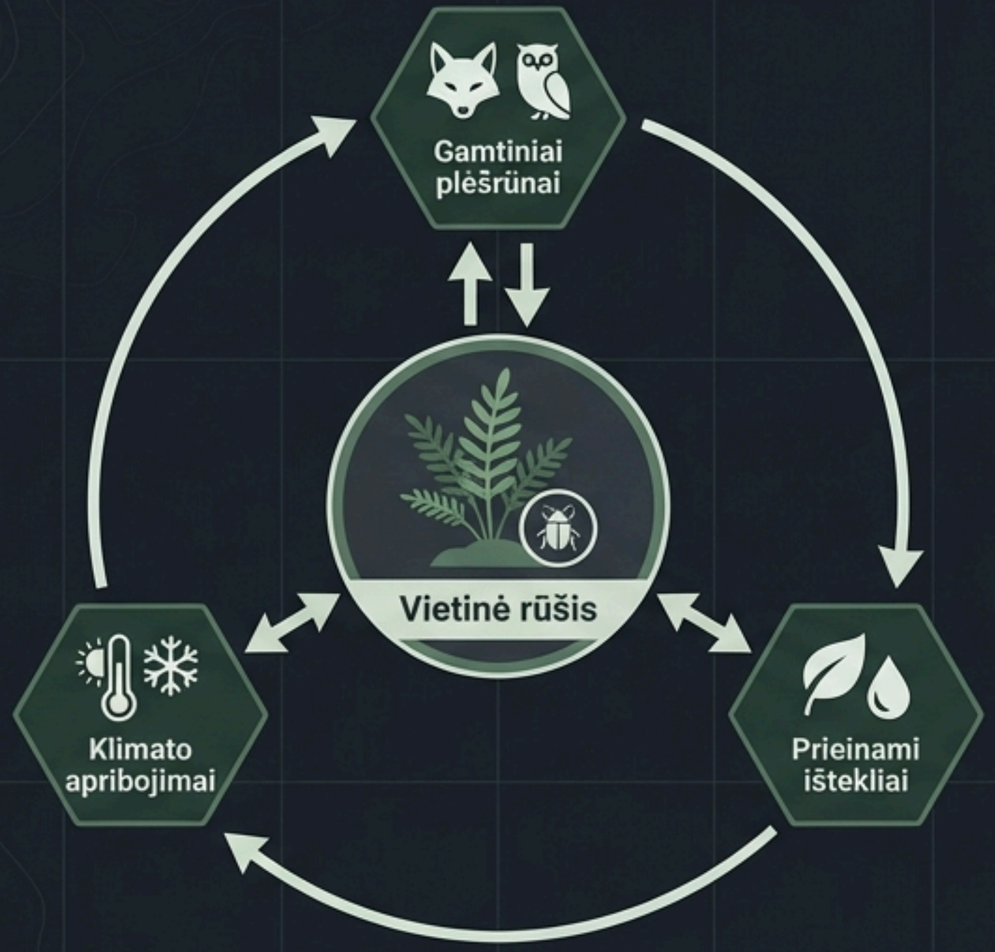
Invazinės rūšys Biržų rajone: grėsmės ir valdymas

Kas yra invazinė rūšis?

Tai augalų ar gyvūnų rūšys, kurios sparčiai plinta už savo natūralaus arealo ribų.

Vietinė rūšis

Invazinė rūšis

Pagrindinis pavojus:

Dėl gamtinių priešų trūkumo ir pakitusių sąlygų, šios rūšys sparčiai dauginasi, nustelbia ir nukonkuruoja vietines rūšis, darydamos tiesioginę žalą ekosistemoms, žemės ūkiui ir kraštovaizdžiui.

Nulinė tolerancija

Lietuvos Respublikoje invazinių rūšių atžvilgiu galioja griežti draudimai. Bet koks jų naudojimas yra neteisėtas.

Griežtai draudžiama:

Laikymas | Auginimas | Veisimas | Įvežimas | Prekyba

Išvada: Nėra jokio kompromiso. Tai bendras iššūkis, reikalaujantis susitelkimo ir ir nelengvo fizinio bei organizacinio darbo.

Invazinių rūšių paplitimas Biržų rajone:

Vandens telkiniai ir pakrantės:
Apaščios, Rovėjos, Nemunėlio upės (vėžių, audinių, klevų invazijos zonos).

Apleistos teritorijos ir pamiškės:
Nešienaujamos pievos, senos sodybvietės (barščių, rykštenių, erškėčių židiniai).

Urbanizuotos ir rekreacinės zonos:
Parkai, sodai, daržai (arionų plitimo epicentrai).

Biržų rajone aptinkamų invazinių rūšių grėsmės

Teritorijų užkariautojai

Uosialapis klevas (Acer negundo)

Grėsmė: Sparčiai auga, nustelbia paupių ekosistemas, sėklas platina vėjas ir vanduo.

Protokolas: Nekirsti gyvo! Lengvai atželia. Pirmiausia nudžiovinti cheminėmis priemonėmis, tada pjauti. Šalinti su kelmais.

Baltažiedė robinija (Robinia pseudoacacia)

Grėsmė: Iki 30m aukščio, plinta šakninėmis atžalomis ir sėklomis, dažna dekoratyviniuose želdynuose.

Protokolas: Naikinti ypač vertingose buveinėse. Medžius pjauti TIK įsitikinus, kad jie visiškai nudžiūvę (po cheminių priemonių naudojimo).

Raukšlėtalapis erškėtis (Rosa rugosa)

Grėsmė: Tankūs sąžalynai mažina vietinių rūšių įvairovę pamiškėse ir pakelėse.

Protokolas: Kirtimas skatina plitimą. Nupjovus augina šakniastiebius, todėl būtina šalinti tik pilnai iškasus su šaknimis.

Agresyvi antžeminė danga

Sosnovskio barštis (*Heracleum sosnowskyi*)

- **Grėsmė sveikatai:** Sultys sukelia sunkius odos nudegimus ir sunkiai gyjančias žaizdas. Būtinos apsaugos priemonės!
- **Poveikis:** Iki 20,000 sėklų vienam augalui. Sunaikina pievų buveines.
- **Taktika:** Neleisti žydėti. Pavienius iškasti, didelius plotus arti ir purkšti chemikalais.

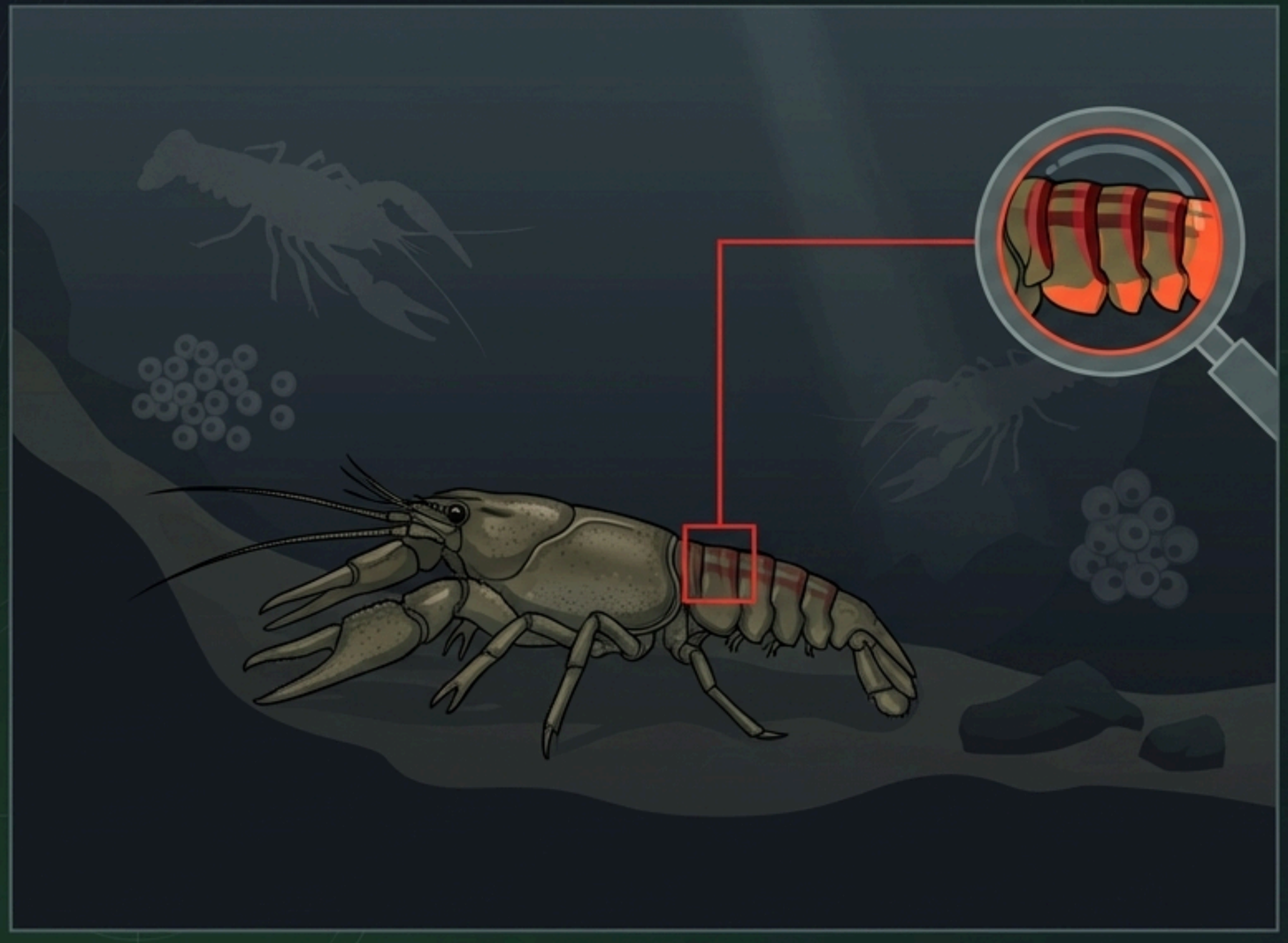
Kanadinė rykštenė (*Solidago canadensis*)

- **Grėsmė:** Vienas gausiausių invazinių augalų Biržuose. Vėjo platinamos sėklos kuria naujus židinius atvirose vietose.
- **Taktika:** Iškasti kerus pavasarį/vasaros pradžioje. Būtinas ilgametis stebėjimas.

Bitinė sprigė (*Impatiens glandulifera*)

- **Grėsmė:** Iki 2.5m aukščio, sėklas išsvaido sprogstantys vaisiai. Nustelbia žolinius augalus.
- **Taktika:** Pagrindinė prevencija – nesodinti gėlynuose. Raunama arba iškasama.

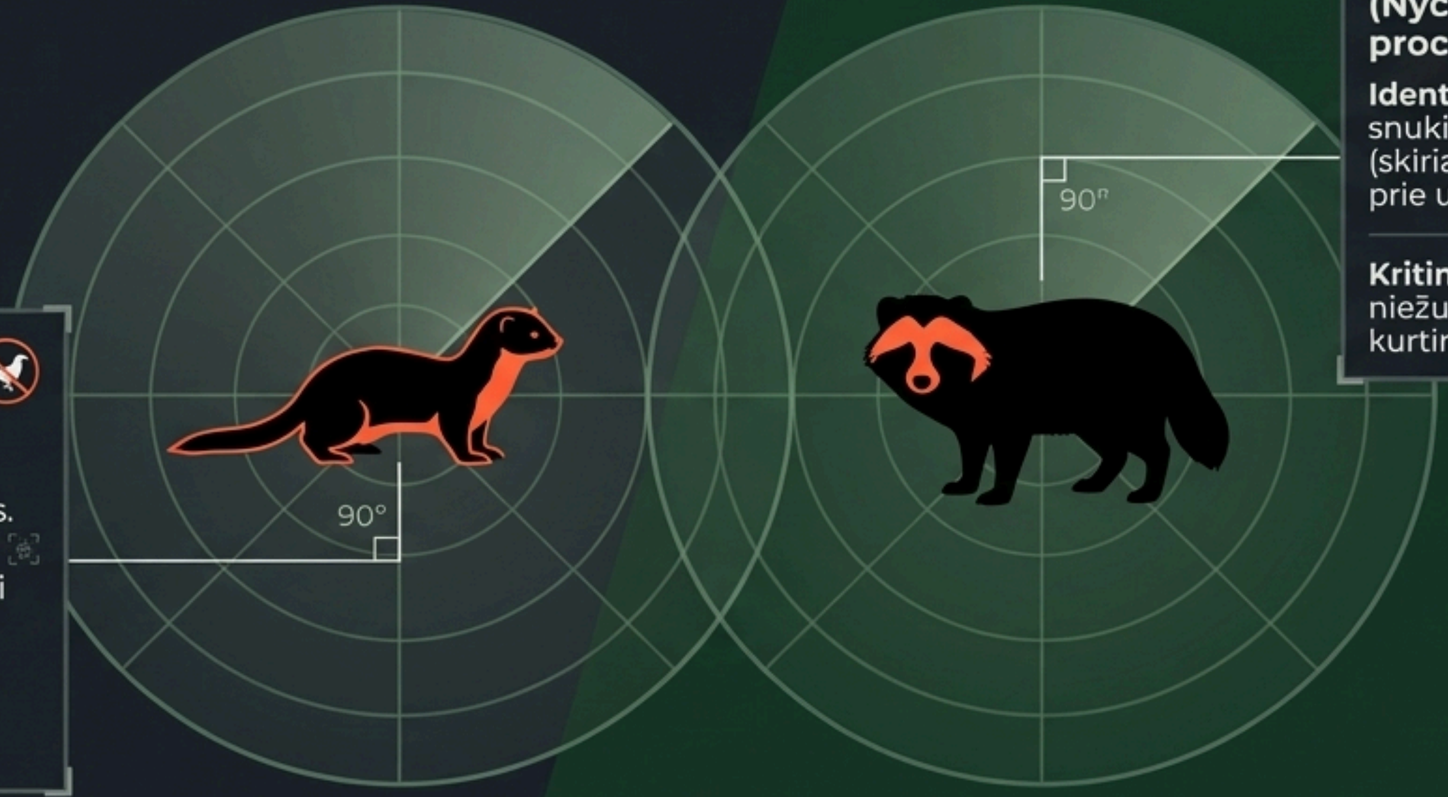
Tylus vandenų užėmimas: Rainuotasis vėžys (*Faxionius limosus*)

- **Identifikacija:** Nugarinė pilvelio pusė su tamsiai raudonais skersiniais dryžiais. Nereiklus aplinkos sąlygoms.
- **Poveikis:** Dauginasi itin sparčiai, išstumia vietinius vėžius ir masiškai naikina žuvų ikrus.
- **Plitimo vektorius:** Žmogaus savavališkas perkėlimas į naujus vandens telkinius.

Vienintelė išeitis – nuolatinis gaudymas. Gaudyti leidžiama ištisus metus, neribojant sugaunamų individų skaičiaus ir dydžio. Nereikia tikėtis, kad jie atstos vietinius vėžius.

Sausumos plėšrūnai: Biologinio pavojaus pernešėjai

Kanadinė audinė (Neovison vison)

Būklė: Išstūmė vietinę europinę audinę. Minta graužikais, žuvimis, paukščiais.

Kritinė žala: Viena audinė gali visiškai sunaikinti ant žemės perinčių paukščių koloniją. kolonijų. Pastebima prie Rovėjos, Apaščios, Aukštosios Gervės.

Paprastasis mangutas / Usūrinis šuo (Nyctereutes procyonoides)

Identifikacija: Juoda dėmė ant snukio nepakyla aukščiau akių (skiriasi nuo meškėno). Prisitaiko prie urbanizuotų teritorijų.

Kritinė žala: Perneša pasiutligę, niežus, echinokokozę. Naikina kurtinius ir tetervinus.

Medžioklė ir gaudymas spąstais **TIK** jautriausiose teritorijose (retų paukščių perimvietėse, varliagyvių nerštavietėse).

Ispaninis arionas

Masiškumas:

- Suaugęs individas (70-150 mm) padeda iki 500 kiaušinėlių per metus.
- Žiemoja tiek kiaušinėliai, tiek jaunikliai.

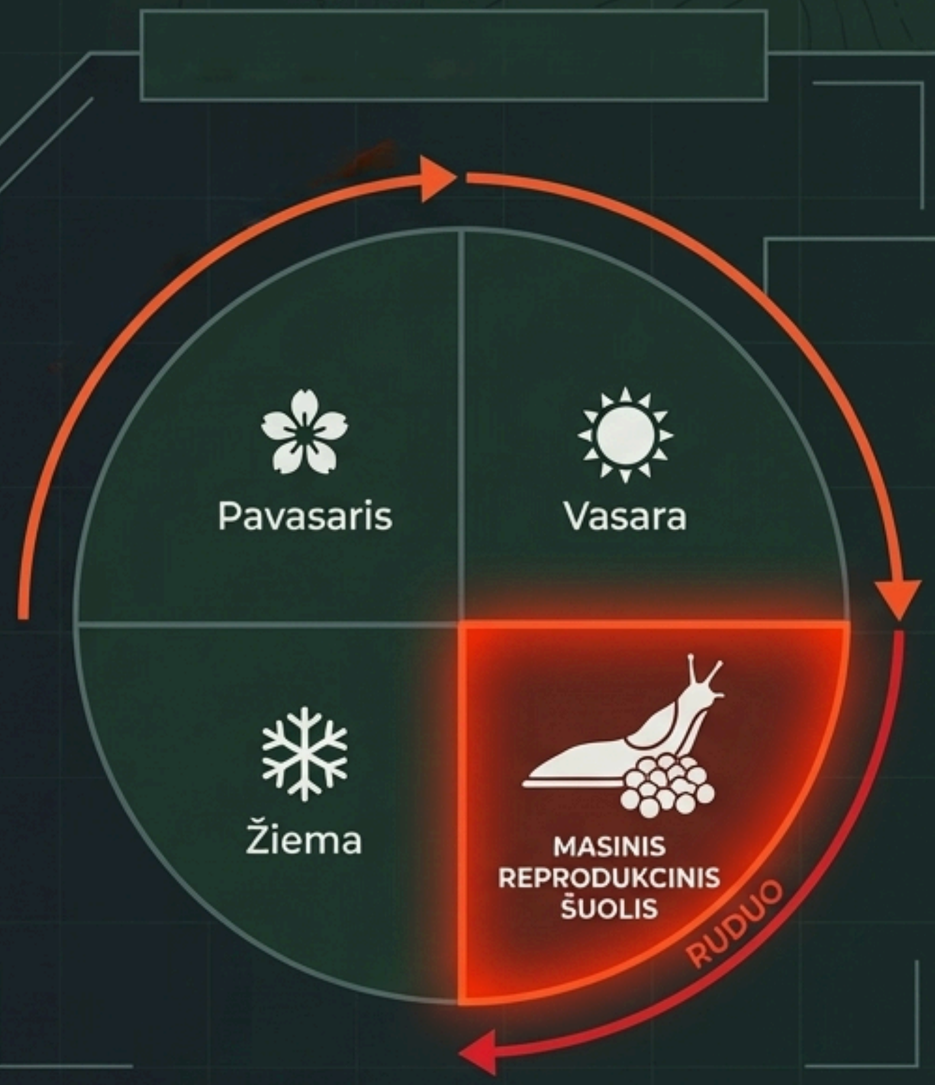
Auksinė taisyklė:

- Kuo šliužai didesni, tuo kova neveiksmingesnė.
- Veikti po sniego nutirpimo.
- Cheminės priemonės suveikia tik po 3-4 savaičių.

Prieglobsčiai (kur naikinti):

- Nepakenčia sausros.
- Slepiasi po kompostu, pūvančiais obuoliais, gėliapuodžiais, dregna žole ir atliekomis.

Pati efektyviausia priemonė: Nuolatinis fizinis šliužų ir jų kiaušinių rinkimas ir naikinimas.

Komposto dėžė

Aukšta žolė

Apverstas gėliapuodis

Aukšta žolė

Rečiau sutinkamos invazinės rūšys

Šios rūšys Biržų rajono gamtinėse buveinėse išplitę palyginti negausiai. Jos yra mažiau pastebimos, tačiau kritiškai svarbu neleisti joms įsitvirtinti.

Varpinės medlievos
(*Amelanchier spicata*)

Vienmetės šiušelės
(*Erigeron annuus*)

Smulkiažiedės sprigės
(*Impatiens parviflora*)

Gausialapiai lubinai
(*Lupinus polyphyllus*)

Identifikuoti anksti ir nesudaryti palankių sąlygų gausėjimui.

Invazinių rūšių valdymo priemonių matrica

Taikinys	Metodas	Laikas	Svarbiausia taisyklė
Medžiai (Klevas, Robinija)	Cheminis + Mechaninis	Nudžiovinus chemikalais	Nekirsti gyvų medžių
Agresyvūs žolynai (Barštis, Rykštenė)	Šaknų kasimas / Arimas / Herbicidai	Pavasaris - Vasaros pradžia	Neleisti žydėti / Naudoti apsaugą
Vandens ir sausumos fauna	Gaudymas, Spąstai, Medžioklė	Ištisus metus	Fokusas į jautrias buveines
Šliužai	Nuolatinis fizinis rinkimas	Nuo sniego nutirpimo iki pirmo sniego	Nėra 100% efektyvios priemonės, būtina kombinacija

„Kaimyno efektas“

Sisteminė klaida:
Nejmanoma atsikratyti invazinių rūšių, jei vienas kaimynas kovoja, o kito sode lieka dauginimosi židiniai.

Sprendimas:
Sėkmė įmanoma tik per sinchronizuotus, kooperuotus bendruomenės veiksmus ir atvirą komunikaciją. Privalome tikrinti perkamus augalus, kompostą.

INVA sistema

Kova prasideda nuo informacijos. Biologinės įvairovės informacinės sistemos invazinių rūšių modulis INVA yra pagrindinis įrankis stebėsenai.

1. Pastebėk

Identifikuokite rūšį gamtoje

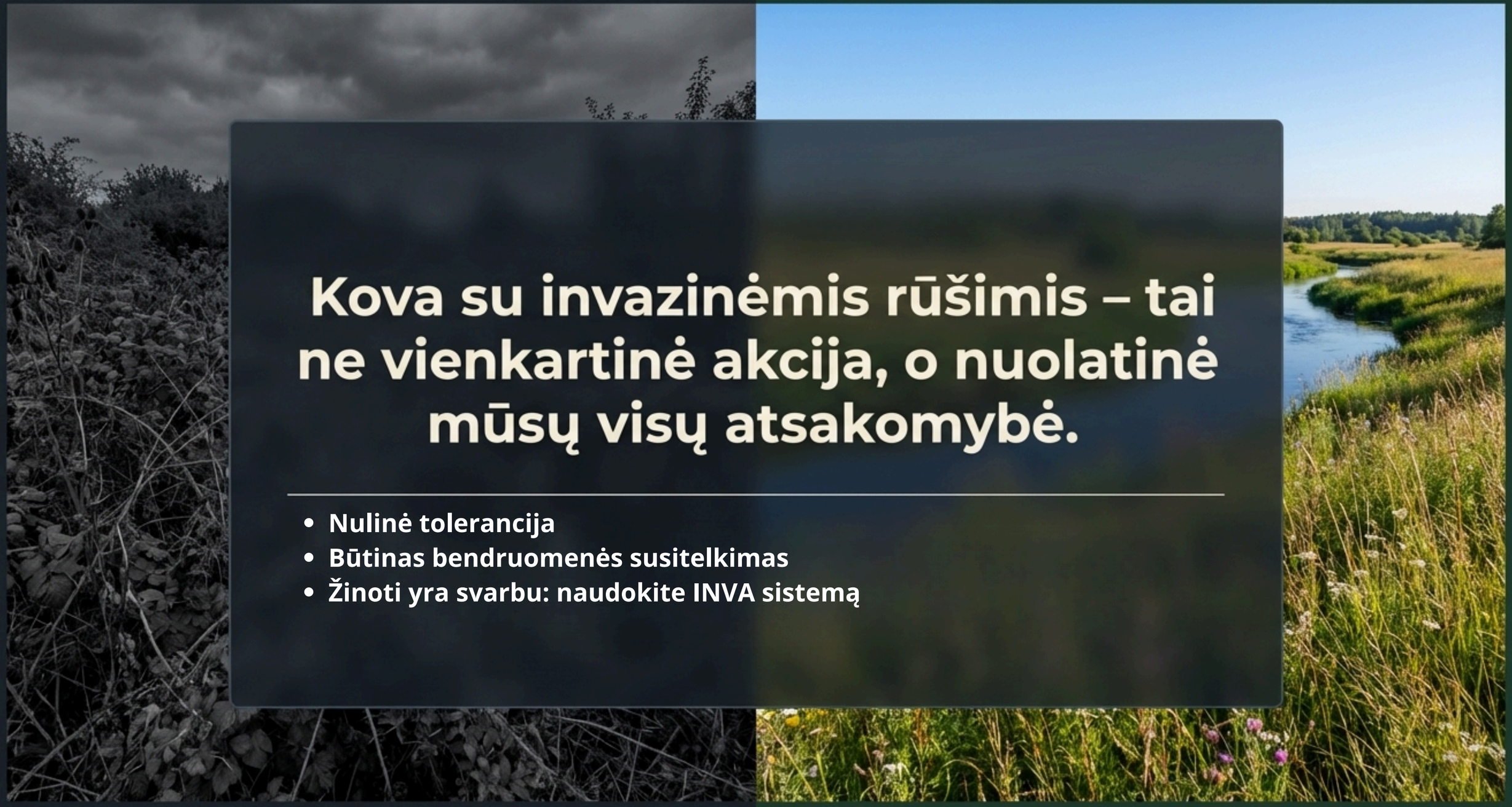
2. Fiksuok

Užfiksuokite tikslią vietą ir padarykite nuotrauką.

3. Įrašyk

Suveskite duomenis į INVA sistemą.

Svarbu! Tai kiekvieno piliečio atsakomybė – padėkite sudaryti tikslų žemėlapį.

Kova su invazinėmis rūšimis – tai ne vienkartinė akcija, o nuolatinė mūsų visų atsakomybė.

- **Nulinė tolerancija**
- **Būtinas bendruomenės susitelkimas**
- **Žinoti yra svarbu: naudokite INVA sistemą**